

EDİTÖRLERDEN EDITOR'S LETTER / VON DEN EDITOREN

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi olarak 2020/Yaz 21. sayımızı siz değerli okuyucularımız ile buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Dergimiz her sayısında olduğu gibi, bu sayıda da Alevilik Bektaşılık literatürüne katkı sunacak değerli araştırmacıların makale, tercüme ve tanıtım yazılarıyla yayın hayatını sürdürmektedir. Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü'nün katkıları, kıymetli okuyucularımızın da teşvikiyle önümüzdeki sayılar için daha da güçlü bir biçimde yolumuza devam etmeyi planlamaktayız.

2020 yılının ilk yarısında Covid 19 pandemisi sebebi ile bütün dünyada ekonomik, siyasi ve sosyal dengeler değişmiş ve değişmektedir. Pandemi sebebi ile birçok kültürel ve inançsal etkinlik iptal olmuştur. Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü tarafından geleneksel olarak her yıl Köln Marlberg'deki Enstitü binasında düzenlenen "Uluslararası Hıdırellez Etkinliği"nin on dördüncüsü 9-10 Mayıs 2020 tarihinde bütün hazırlıkları yapılmasına rağmen pandemi sebebi ile iptal edilmiştir. Dünyayı etkileyen salgından insanlığın en az zarar ile kurtulmasını temenni ediyoruz.

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısında sekiz özlü makale, bir tercüme ve bir kitap tanıtımına yer verilmiştir. Bu sayının ilk makalesi Seyhan Kayhan Kılıç tarafından İngilizce olarak kaleme alınan "*Understanding a Displaced Community and Its Entangled Identity: Religious Rituals of Alevi in Istanbul*" adlı makalesidir. Makalede 1950'li yıllarda Alevi toplulukların kırsaldan kentlere göçünün Alevi inanç sisteminin temel kurumsal yapısına ve ritüellerine etkisi ile Alevi toplumunun kimlik değişimindeki rolü, saha çalışmaları ve mevcut literatür merkezli analiz edilmiştir. Makale kent merkezli Alevilik çalışmalarına geleneksel bağlamı mukayeseler içeren analizlerle literatüre katkı sunmaktadır.

Harun Yıldız'ın "*Menâkıbnâmelerin Alevî-Bektaşî Kültürü ve Kimlik Oluşumundaki Yeri*" başlıklı makalesi bu sayının ikinci makalesidir. Yıldız, çalışmasında Alevi-Bektaşî topluluklar tarafından kutsal metin gibi kabul edilen menâkıpnâmelerin kültür ve kimlik oluşumundaki rolünü konu edinmektedir. Alevi inanç sisteminin mitik ve teolojik arka planının oluşumunda önemli bir rol üstlenen sözlü kültürün varlığı, araştırmacılarca sık

sık vurgulanmaktadır. Birçok çalışmada da Alevi inanç sisteminin yazılı kaynaklarının varlığı ya da yeterliliği tartışılmaktadır. Son yıllarda, özellikle Alevi bireylerin şahsi arşivlerindeki, yazılı kaynaklar üzerine çalışmalar yoğunlaşmaktadır. Yıldız'ın bu makalesi de Alevi yazılı kaynaklarından olan menakıpnâmelerin araştırmacılar için farklı yönlerden analizine imkan sağlayan veriler ortaya koymaktadır.

Bu sayının üçüncü makalesi “*Teolojik Bir İletişim Olayının Malzemeleri: Alevi-Bektaşî Tercümanları*” adlıdır. Mehmet Ersal ve Didem Gülçin Erdem tarafından kaleme alınan makalede Alevi-Bektaşî ritüellerinin söz varlığında önemli bir yere sahip olan tercümanlar konu edilmektedir. Ritüelin hizmetlisi tarafından icra edilen metinleri olan tercümanlar üzerine mevcut literatürde müstakil bir çalışmanın olmayışı çalışmaya özgün bir değer katmaktadır. Çalışmada tercümanlar Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan’da yürütülen saha araştırmalarında toplanan verilerle bütüncül bir yöntemle analiz edilmektedir.

“*Rus Kaynaklarına Göre Hacı Bektaş Veli ve Bektaşîlik*” adlı dördüncü makale Fegani Beyler’e aittir. Alevilik Bektaşîlik çalışmalarına sık sık konu olan Hacı Bektaş Veli üzerine Rus araştırmacılar da önemli yayınlar ortaya koymuştur. Beyler’in makalesinde Rusça telif edilmiş kaynaklarda Hacı Bektaş Veli’nin tarihî ve inançsal şahsiyeti üzerine yapılmış yorumlar toplamış ve makale sınırlılıklarında değerlendirmiştir. Makale, bu yönü ile Hacı Bektaş Veli üzerine yapılan çalışmalarda Rusça literatür ve içerikleri hakkında araştırmacılara kaynaklık etmektedir.

Zeynep Koyuncu’nun “*Edebî Türlerden Cenk-nâme/Gazavat-nâme Karşılaştırması ve Muhammed Hanefî-Tabut Cengi’nin Yeni Bir Nüshası*” başlıklı çalışması bu sayının beşinci makalesidir. Cenknâme ve gazavatnâmeler Aleviliğin yazılı kaynakları arasında önemli bir yere sahiptir. Özellikle Hz. Ali’nin kahramanlıklarını anlatan cenknâmelerin birçok varyantı sözlü aktarımla günümüze taşınmışlardır. Hz. Ali dışında oğulları Hasan, Hüseyin ve Muhammed Hanefî’nin kahramanlıklarını anlatan cenknâmelerde mevcuttur. Koyuncu’nun çalışması da Muhammed Hanefî’nin Tabut Cengi olarak adlandırılan cenknâmesinin yeni bir nüshasını merkeze almaktadır. Makalenin ilk bölümünde cenknâme ve gazavatnâme olarak adlandırılan türün ortak ve farklı yönleri üzerine değerlendirmelere de yer verilmektedir.

“*Gelenek ve Ritüel Sürekliliği Bağlamında Teslim Abdal Ocağı*” adlı altıncı makale Bülent Akın tarafından kaleme alınmıştır. Makale, dergimizin 16. sayısında Bülent Akın ve Ozan Yılmaz’ın birlikte yayınladıkları makalenin devamı niteliğindedir. İlk makalede Teslim Abdal Ocaklı dedelerin şahsi arşivlerindeki belgelerden yola çıkarak ocağın oluşumu ele alınmıştır. Bu makalede ise, ocaklı dede ve taliplerin yaşadığı yerleşim birimlerinde yapılan saha çalışmaları ve görüşmelerde elde veriler üzerinden Teslim Abdal’ın karizmatik inanç önderliğinde ocağın oluşumu, ocak hiyerarşisi, dede ve talip topluluklarının yayıldığı coğrafi alan ve ocağın güncel durumu ile ritüellerin devamlılığı hakkında kapsamlı bilgiler sunulmuştur.

Bu sayının yedinci makalesi Fatoş Yalçınkaya’nın “*Doğu Anadolu Alevilerinde Evlilikle İlgili Ritüeller*” adlı makalesidir. Makalede geçiş dönemlerinden evlilik etrafında oluşan ritüeller; Tunceli, Erzurum, Bingöl ve Muş’ta (Varto’da) yaşayan Aleviler örneğinde ele alınmıştır. Yalçınkaya makalesinde kullandığı verilerin önemli bir bölümünü katımlı gözlem ve mülakat yöntemi ile yürüttüğü saha çalışmaları ile derlemiştir. Ritüel geleneğinin göç ve modern hayat karşısında hızla kaybolduğu bir örneklem evrenini konu edinen makalenin verileri literatüre katkı sunmaktadır.

Dergimizin bu sayısının sekizinci ve son makalesi ise Seda Gedik tarafından kaleme alınan “*Alevi Bir Kadın Âşık Nevruza Bacı*” adlı makaledir. Alevi âşıklık ve zâkirlik geleneğinin temsilcileri üzerine yeterli olmasa da önemli bir literatürün varlığı konunun uzmanlarınca bilinmektedir. Gedik’in çalışmasının farkındalığı ise literatürde çok yer bulamayan Alevi kadın bir âşığı konu edinmesidir. Makalede, Alevi inanç sisteminin güçlü bir şekilde yaşadığı yörelerden olan Tokat’ın Zile ilçesi Karabalçık köyünde yaşamış asıl adı Nevruz Oylum olan Nevruza Bacı mahlası ile şiirler yazan âşık konu edinmektedir. Çalışmada, Nevruza Bacı’nın hayatı, bâde içmesi, şiirleri ve şiirlerinin tematik özellikleri üzerinde durulmuştur.

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi’nin bu sayısının tercüme kismında ise Thierry Zarcone tarafından Fransızca “*Alevi et Bektaşî de Thrace Orientale les Tekke de Sarı Saltuk à Babaeski et d’Arız Baba à Havsa*” (Doğu Trakya’da Aleviler Ve Bektaşiler: Babaeski’de Sarı Saltuk Ve Havsa’da Arız Baba Tekkeleri) adlı bildirisinin

İlhan Cem Erseven tarafından Türkçeye yapılmış çevirisine yer verilmiştir. Yine bu sayının kitap tanıtımı bölümünde Mehmet Ersal'ın "Alevi Cem Zâkirliği" adlı eserine Erdem Akın tarafından yapılan tanıtım yazısı da yer almaktadır.

Editörlüğünü üstlendiğimiz dergimiz, Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü ve birçok kişinin katkılarıyla sizlerle buluşmaktadır. Öncelikli olarak değerli araştırmalarını bizimle paylaşan yazarlarımıza, hakemlerimize, kıymetli okuyucularımıza, Derginin her sayısında mutfakta görev alan Yabancı Dil Editörlerimize, Editör Yardımcıları, Yayın Kurulu Üyeleri ve Teknik Yardımcılarımıza teşekkürlerimizi arz ediyoruz. Önümüzdeki sayılarımızda yeniden bir arada olmak temennisiyle.

Editörler

Prof. Dr. Ali YAMAN

Doç. Dr. Mehmet ERSAL

Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKIN